
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המקדש בין המשנה ותוספתא - 7911

תאריך עדכון אחרון 09-09-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יאיר פורסטנברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yair.furstenberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

עיון במסכתות מן המשנה והתוספתא (בעיקר מסכתות שקלים ויומא) שבתוכן ארוגות "מסורות מקדשיות" העומדות ביסוד התפתחות המשנה. במחקר הוצעו גישות קוטביות להערכת טיבן ומקורן של מסורות אלו, בין עדויות היסטוריות לעיבודים תנאיים מאוחרים. בסמינר נעקוב באמצעות ביקורת מקורות אחר התגבשות המסכתות מן המקורות הקדומים לצורתן הערוכה, ונשווה את היחס למסורות המקדשיות במשנה ובתוספתא.

מטרות הקורס:

לימוד משותף של המסכתות שבמהלכן (1) נבחן ונבקר את המגמות המחקריות ביחס למסורות המקדש (2) נקדם את חקר מקורות המשנה ותולדות התהוות המשנה (3) נזהה מגמות אידיאולוגיות העומדות ביסוד השימוש במסורות המקדש, והבדלים אפשריים בין משנה לתוספתא. (4) נכיר מקורות ספרותיים שונים על המקדש ופעילותו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- [1] לאפיין את החומרים הקדומים שעמדו לרשות התנאים
- [2] לזהות עריכות קדומות של המשנה
- [3] לתאר את מגמות העריכה של המשנה ושל התוספתא
- [4] להיעזר בספרות בית שני להערכת המסורות הרבניות
- [5] לשקול ולבקר גישות מחקריות שונות

דרישות נוכחות (%):

85

שיטת ההוראה בקורס: קריאה וניתוח של מקורות ומחקר. במהלך הקורס, התלמידים יבחרו יחידות ויובילו את הלימוד.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- [א] סקירת מחקר תולדות מחקר המשניות הקדומות מגמות עכשוויות במחקר המשנה תרומת התוספתא לחקר התהוות המשנה
- [ב] איפיון 'מסורות מקדשיות': עדויות ומעשים מיהם החכמים המוסרים מסורות לא הלכתיות
- [ג] מסכת שקלים מוסד מחצית השקל היסטוריה והלכה

סוגות ומקורות המשנה
ניהול המקדש ובית הדין
מסורות תנאיות וספרות בית שני
[ד] מסכת יומא
בין מסכת תמיד ליומא
קובץ מעשי כהנים
נוכחות החורבן בתוספתא

חומר חובה לקריאה:

ט' אילן וו' נעם, בין יוספוס לחז"ל, ירושלים תשע"ז
י"נ אפשטיין מבואות לספרות התנאים, תל אביב תשי"ח
א' ביכלר, הכהנים ועבודתם: במקדש ירושלים בעשור השנים האחרון שלפני חורבן בית שני, ירושלים
תשכ"ו
א' גולדברג, 'תוספתא למסכת תמיד', צורה ועריכה בספרות חז"ל, עמ' 63-87.
ד"צ הופמן, המשנה הראשונה ופולוגתא דתנאי, ברלין תרע"ד
ה' מאלי, 'ממקדש למדרש: תיאורי המקדש במשנה: היסטוריה עריכה ומשמעות', עבודת דוקטור, בר
אילן, תשע"ח
ז' ספראי, משנת ארץ ישראל: עם מבוא ופירוש הסטורי חברתי, ירושלים [מסכת שקלים, תש"ע]; מסכת
יומא, תש"ע
א' פינצ'ובר, 'משנה מסכת שקלים: בעיות נוסח ומהדורה ביקורתית', עבודת דוקטור, ירושלים תשנ"ח
י' רוזן צבי, הטקס שלא היה: מקדש מדרש ומגדר במשנה, ירושלים תשס"ח
י' רוזן צבי, 'הגוף והמקדש: רשימת מומי הכהנים במשנה ומקומו של המקדש בבית המדרש התנאי',
מדעי היהדות 43 (תשס"ה-תשס"ו), עמ' 49-87
ר' רייך, 'משנה שקלים פ"ח מ"ב והממצא הארכיאולוגי', בתוך: פרקים בתולדות ירושלים בימי בית שני,
ירושלים תשמ"א, עמ' 225-256
M. Belberg, *Blood for Thought: The Reinvention of Sacrifice in Early Rabbinic Literature*, Stanford 2017
N. Cohn, *The Memory of the Temple and the Making of the Rabbis*, Philadelphia 2013
J. Neusner, 'Map Without Territory: The Mishnah's System of Sacrifice and Sanctuary', *History of Religions* 19 (1979), 103-127
D. Stökel Ben Ezra, *The Impact of Yom Kippur on Early Christianity: The Day of Atonement from Second Temple Judaism to the Fifth Century*, Tübingen 2003

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 20 %
השתתפות 10 %

הגשת עבודה 70 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: